

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร
เพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีพ.ศ. 2561-2580
Guidelines for Developing the Ability of Reserve Force in Type of Military Students,
for Stability According to the 20-Year National Strategy from 2018-2037

โยธิน ไพรพานนท์¹, สุรพล ราชภักดิ์²

Yothin Paipanant¹, Suraphol Rajbhandaraks²

ปรัชญา ปิยะมโนธรรม³ และ วิโรจน์ วิจิตร์โท⁴

Pratchaya Piyamanotham³ and Viroj Vijitto⁴

มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2,3}, หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน⁴

Ramkhamhaeng University^{1,2,3}, Territorial Defense Command⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารในปัจจุบัน และ 2) แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 21 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากกองทัพบก ผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงกลาโหม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการฝึก โดยใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อใช้ในการยืนยันความถูกต้องของแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร และ (3) แบบสอบถามประเมินความเหมาะสมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายการฝึกวิชาทหาร การดำเนินการ วิธีดำเนินการฝึก ปัจจัยสนับสนุน และกิจกรรมเสริม 2) แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร สรุปได้ ดังนี้ (1) ปรับนโยบายการฝึกวิชาทหาร ให้สอดคล้องกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี เน้นให้มีความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มีลักษณะผู้นำทางการทหาร มีภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นกำลังสำรองที่เข้มแข็งของกองทัพบก (2) กำหนดแนวปฏิบัติในการรับสมัครและรายงานตัวให้ชัดเจน ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ในเรื่องของสิทธิของกำลังพลสำรอง (3) ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกของทุกชั้นปีให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (4) จัดสรรงบประมาณในการฝึกเพิ่มอัตราส่วนครูฝึก จัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย และเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา (5) กิจกรรมเสริมมุ่งเน้นสร้างให้เป็นเยาวชนต้นแบบ เป็นพลเมืองที่ดี พร้อมเป็นกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพของกองทัพบก

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, กำลังพลสำรอง, นักศึกษาวิชาทหาร

Abstract

The objective of this research paper is to study 1) factors affecting the current reserve army production system for military subjects and 2) guidelines for developing the capability of reserve military personnel for security in accordance with the national strategy 20 years 2018-2037. It is a qualitative research. Key informants in this research consisted of 21 people, consisting of experts from the army, expert from the Ministry of Defense and experts in training management. By using delphi technique to confirm the validity of the questionnaires. The instruments used in this research consisted of (1) Semi-structural interview form for reserve military production system for military subjects. (2) questionnaire about reserve military production system for military subject type, and (3) questionnaire assessing suitability for finding guidelines for developing capacity the ability of reserve personnel military students.

The results of the study revealed that 1) factors affecting the reserve personnel production system for military subjects consist of 5 aspects which are military training policy, operation, training operation method. Supporting factors and supplementary activities. 2) guidelines for the development of the capacity of reserve personnel in the military category can be summarized as follows: (1) modifying military training policy in accordance with the new threat and the 20year national strategy. Emphasize having patriotism Worshipping the monarchy with characteristics of military leaders Have a good image and is a strong reserve force for the army. (2) specify recruitment guidelines and report clearly Improve laws, rules and regulations regarding rights of reserve personnel (3) improve training courses of every year to be consistent with the current situation and national strategy on security. (4) budget allocation for training Increase the trainer ratio provide weapons that are modern and sufficient for the number of students. (5) activities to focus on creating a role model youth. Be a good citizen ready to be a quality reserve army of the army.

Keywords: Strategy, Reserve Force, Military Student

Received: 2020-03-19

Revised: 2019-05-20

Accepted: 2020-06-27

บทนำ

รัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 5)

ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายหลักเพื่อบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความมั่นคง ปลอดภัย มีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ชาติ สังคม ชุมชนไปจนถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์ในทุกมิติ มนวิติ ตั้งตรงหลุ้ย และคณะ (2560, หน้า 3) กล่าวถึง ความมั่นคงแบบองค์รวมว่ามีความหมายกว้าง และครอบคลุมไปถึงปัจจุบันทุกด้านมากขึ้นโดยมีได้มองเฉพาะเพียงความอยู่รอด ความปลอดภัยของรัฐหรือความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน และประชาสังคมในทุกด้าน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 กองทัพอไทยจึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ทหาร (military strategy) 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การเตรียมกำลัง การวางกำลัง การใช้กำลัง และการประสานยุทธศาสตร์ (ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา, 2557, หน้า 10-13) ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2551, หน้า 13-14) สรุปยุทธศาสตร์ความมั่นคงของโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ภัยคุกคามรูปแบบเดิม (traditional security threats) ที่กระทำโดยรัฐต่อรัฐ ต่ออำนาจอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดนของรัฐซึ่งเป็นภัยคุกคามทางทหาร (military threats) ลดน้อยลง ในขณะที่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่(non-traditional security threats) ปรากฏขึ้นทั้งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงซับซ้อน ละเอียดย่อน พัฒนาอย่างรวดเร็ว กองทัพจึงต้องปรับตัวและพัฒนาขีดความสามารถเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประเภทของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยตามที่สภาความมั่นคงแห่งชาติกำหนดไว้ 9 ประการ ได้แก่ (1) ความแตกแยกทางความคิดของคนในสังคม (2) ความ ไม่เชื่อมั่นต่อระบบและสถาบัน (3) การขาดความสมดุลของการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (4) ภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และโรคระบาด (5) ความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (6)

การก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ (7) แรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย (8) ยาเสพติด และ (9) ความยากจน

กำลังพลสำรอง ถือเป็นกำลังทางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญในการรักษาความมั่นคงและอธิปไตยของชาติในยามปกติ และเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อประเทศเข้าสู่ภาวะสงครามกำลังพลสำรองจะเข้ารับราชการทหารในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับกำลังประจำการในการป้องกันประเทศ กำลังพลสำรองจึงเป็นเครื่องชี้วัดอย่างหนึ่งว่าประเทศมีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาถือเป็นหลักของกองทัพในระดับผู้บังคับบัญชา ซึ่งกองทัพได้กำหนดนโยบายการฝึกวิชาทหารทุกปีการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารมีร่างกายแข็งแรง มีความรู้วิชาทหาร สามารถปฏิบัติการทางยุทธวิธี ปฏิบัติการลักษณะหน่วยทหารขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความเข้มข้นของการฝึกตามหลักสูตรเสริม สร้างระเบียบวินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อมุ่งไปสู่การบรรจุในบัญชีบรรจุกำลัง และการใช้กำลังพลสำรองในยามปกติและในยามสงคราม การดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหารจะมีวงรอบการฝึก เริ่มตั้งแต่การรับสมัครและรายงานตัว การฝึกภาคทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ และการฝึกภาคสนาม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 กองทัพได้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร โดยลดสัดส่วนเนื้อหาวิชาทหารในห้องเรียน แต่เพิ่มสัดส่วนเนื้อหาของวิชาทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย การบรรเทาสาธารณภัย เน้นการสร้างทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะภาษาอังกฤษ พร้อมขยายผลโครงการ รด. จิตอาสา เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารเป็นกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพและเป็นเยาวชนที่ได้ออกสู่สังคม โดยปรับปรุงการฝึกภาคที่ตักปัดในห้องเรียน 80 ชั่วโมง การฝึกภาคสนามยังคงเนื้อหาและขอบเขตการฝึกเดิม หลักสูตรใหม่นี้ได้ลดสัดส่วนวิชาทหารจากเดิม ร้อยละ 70 เหลือร้อยละ 55 เพิ่มวิชาทั่วไปจากเดิม ร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 45 และเพิ่มวิชาเรียนได้แก่ ประวัติศาสตร์ชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์ บทบาททหารกับความมั่นคง ปฐมพยาบาล บรรเทาสาธารณภัย วิชาผู้นำ และจิตอาสา ในส่วนของกิจกรรมเน้นที่เป็นประโยชน์ ทั้งจิตอาสาพระราชทาน รด. จิตสีขาว และ รด. จิต รวมทั้งโครงการที่ริเริ่มใหม่คือ รด. จิตอาสาต้านยาเสพติด รด. ไชยเบอร์ และ รด. ต้นแบบนวัตกรรม

แต่ละปีมีนักศึกษาวิชาทหารสมัครเข้ารับการฝึกวิชาทหารทั่วประเทศประมาณปีละ 300,000 คน การดำเนินการฝึกที่มีนักศึกษาเป็นจำนวนมากนั้นหากไม่พัฒนาระบบ และวิธีการฝึกให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ทั้งข้อจำกัดด้านงบประมาณ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วคงไม่สามารถตอบสนองนโยบายของกองทัพได้ ที่ผ่านมาระบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารยังมีปัญหาต่าง ๆ อาทิ ความไม่พร้อมขององค์ประกอบในกระบวนการฝึก ผู้เข้ารับการฝึกมีแรงจูงใจเพียงการยกเว้นการตรวจเลือกเข้ากองประจำการเท่านั้น ความพร้อมด้านสมรรถภาพร่างกาย และวุฒิภาวะ ของนักศึกษาไม่เหมาะสมสำหรับการฝึกวิชาทหาร ขีดความสามารถของหน่วยฝึกในการรองรับนักศึกษาวิชาทหารจำนวนมาก หลักสูตรการฝึกนักศึกษาวิชาทหารไม่เหมาะสม ไม่เป็นมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับกำลังประจำการ การฝึกขั้นพื้นฐานยังไม่แน่นพอ นักศึกษาวิชาทหารไม่มีทักษะในการปฏิบัติ เนื้อหาเป็นวิชาการมากเกินไปทำให้กำลังพลสำรองไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับกำลังประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาของการจัดการฝึกวิชาทหารที่ไม่เข้าใจนโยบายด้านการฝึกทั้งจากหน่วย และผู้บังคับบัญชาในระดับยุทธวิธี ไม่เข้าใจระบบการฝึก และวิธีการฝึกที่แท้จริง การฝึกภาคสนามขาดแคลนกระสุนปืนจริงสำหรับการฝึกยิง ระบบการผลิตกำลังพลสำรองมีปัญหาจากการรับสมัคร และรายงานตัวของนักศึกษาวิชาทหาร การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ปัญหาของหน่วยฝึกวิชาทหาร ปัญหาความรู้ความสามารถของครูฝึก และจำนวนครูฝึกไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ปัญหาอาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องช่วยฝึก เป็นต้น (ภูเบศวร์ ธรรมบุตร, 2552; ดร.ณ ฤทธิชัยสุข, 2555; กฤตภาส โตจำเริญ, 2558; ณัฐพงศ์ บัวทอง, 2558; สิทธิชัย คัตตะพันธ์, 2558 และหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2560)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบการผลิตกำลังพลสำรอง ประกอบกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่มีเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อคุณภาพ และขีดความสามารถของกำลังพลสำรอง ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ (national security) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ (strategy) หมายถึง การนำกองทัพหรือบทบาทของนายพล (general) ผู้ควบคุมกองทัพหรือการนำกองทัพ ต่อมายุทธศาสตร์นำมาใช้ในความหมายของทักษะในการใช้กำลังที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้ามและสร้างระบบที่เป็นหนึ่งเดียวของการปกครองโลก (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2555, หน้า 4 และดำรง วัฒนา, 2553, หน้า 1-34) ในขณะที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (2561, หน้า 11-12) สรุปความหมายของยุทธศาสตร์ตามแนวคิดของ Carl Von Clausewitz ไว้ว่ายุทธศาสตร์เป็นศิลปะของการใช้ยุทธเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสงคราม (the use of and engagement for the purpose of the war) หมายถึง องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ในยุคของ Clausewitz ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ เป้าหมาย (ends) คือ วัตถุประสงค์ของสงคราม วิธีการ (ways) คือ ศิลปะการใช้การยุทธ และทรัพยากร (means) คือ การยุทธ

ยุทธศาสตร์ชาติ (national strategy) ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายคือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัย เอกราช อธิปไตย สงบเรียบร้อย ในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลให้พร้อมรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 11-13)

ในขณะที่ ยุทธศาสตร์ทหารเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งยุทธศาสตร์ทหารจะสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและมีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือทางทหารสำหรับการใช้กำลังและการเตรียมกำลังของกองทัพ สุรชาติ บำรุงสุข (2537, หน้า 200-201) สรุปยุทธศาสตร์ทหาร ว่าหมายถึง แนวทางปฏิบัติในการใช้กำลังทหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในนโยบายแห่งชาติ ในขณะที่ ฐณพนธ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2560, หน้า 249) สรุปแนวคิดของนักทฤษฎีทางทหาร Carl Von Clausewitz ซึ่งเป็นบิดาแห่งยุทธศาสตร์ศึกษาสมัยใหม่ว่า ยุทธศาสตร์ทหาร หมายถึง การใช้การรบเพื่อบรรลุผลลัพธ์ของการทำสงคราม ในขณะที่ Liddell Hart (1967) สรุปว่า ยุทธศาสตร์ทหาร หมายถึง ศิลปะของการกระจายและประยุกต์ใช้เครื่องมือทางทหารเพื่อบรรลุผลลัพธ์ทางการเมือง สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ทหาร

หมายถึง แนวทางในการเตรียมกำลัง การวางแผนกำลัง การใช้กำลัง และการประสานยุทธศาสตร์ทั้งหมดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงของชาติ ยุทธศาสตร์ทหารประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์การใช้กำลัง ยุทธศาสตร์การเตรียมกำลัง ยุทธศาสตร์การวางแผนกำลัง และการประสานยุทธศาสตร์ทหาร (นิมิตร ผ่องจิตร, 2555 และยุทธนาสินธุ์ ศรีนรินทร์เดชา, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (delphi technique) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ทรงคุณวุฒิกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากกองทัพบก ผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงกลาโหม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการฝึก จำนวน 21 คน
2. ผู้ประเมินปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาทหาร จำนวน 100 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ดังนี้
 - 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (opened end) เพื่อศึกษาระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร
 - 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความเหมาะสมของระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร
 - 3 แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนากำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา คำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก วิเคราะห์คำมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคำตอบในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อสรุปผลการศึกษาโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ประกอบด้วยนโยบายการฝึกวิชาทหาร การดำเนินการ วิธีดำเนินการฝึก ปัจจัยสนับสนุนและกิจกรรมเสริม รายละเอียดดังนี้
 - 1.1 นโยบายการฝึกวิชาทหาร พบว่า ภารกิจหลักของกองทัพต่อความมั่นคงของประเทศไทย 2 ประการ คือ การเตรียมกำลัง และการใช้กำลังเพื่อปฏิบัติภารกิจความมั่นคง กำลังสำรองถือเป็นกำลังทางยุทธศาสตร์ของชาติและเป็นพลังอำนาจทางทหาร กำลังสำรองมีไว้เพื่อความมั่นคงของชาติ ปัจจุบันภัยคุกคามรูปแบบเดิมโอกาสเกิดขึ้นแทบไม่มี แต่มีภัยคุกคามรูปแบบใหม่ปรากฏ มีความรุนแรง และซับซ้อนขึ้น กองทัพจำเป็นต้องเตรียมกำลังพลเพื่อรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะภัยของโลกไซเบอร์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ในส่วนของการฝึก กองทัพพบได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้หน่วยฝึกวิชาทหารในกองทัพบกและหน่วยสนับสนุนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ มีการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกให้สอดคล้องกับภารกิจทางทหารและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ เป้าหมายทางยุทธการของการฝึกวิชาทหารก็เพื่อเป็นกำลังพลสำรองของกองทัพ เพื่อจัดเตรียมกำลังให้กับกองทัพ ส่วนเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ก็เพื่อให้เป็นเยาวชนที่ดีของสังคม
 - 1.2 การดำเนินการ พบว่า กองทัพพบได้กำหนดปฏิทินการดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหารประจำปีการศึกษา โดยกำหนดช่วงการรับสมัครและรายงานตัว กำหนดวันเวลาสถานที่ในการรับสมัครทั้ง

ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อให้ทุกหน่วยฝึกยึดถือปฏิบัติตามห้วงการเปิดภาคการศึกษาของสถานศึกษาวิชาทหาร นำระบบสารสนเทศมาสนับสนุนการรับสมัครของทุกหน่วยด้วยโปรแกรม (Nst Application) เริ่มบันทึกตั้งแต่ห้วงก่อนการรับสมัคร ห้วงระหว่างการรับสมัคร และห้วงหลังการรับสมัคร ส่วนคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับการศึกษาทหาร ผู้สมัครที่ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ ต้องมีขนาดรอบตัว น้ำหนัก ส่วนสูง และต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพทาง

1.3 วิธีดำเนินการฝึก พบว่า หลักสูตรการฝึกอยู่ระหว่างการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัย โดยให้ความสำคัญกับการสร้างเยาวชนที่ดีของสังคม ควบคู่หลักสูตรเนื้อหาด้านวิชาการทหาร แต่เน้นหลักสูตรทักษะการใช้ชีวิต ความเข้มแข็งของร่างกาย ทำประโยชน์เพื่อสังคม เป็นจิตอาสา การบรรเทาสาธารณภัย การปฐมพยาบาล เพิ่มกิจกรรมที่ขัดเกลาคิดใจ ศิลปะการป้องกันตัว และเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของสังคม พร้อมเป็นเสียงให้กองทัพ ส่วนการวัดผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นไปตามที่หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนกำหนด มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการเป็นรูปธรรม ส่วนจำนวนวันในการฝึกภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ส่วนการสอบภาคทฤษฎีควรมีการสอบและเก็บคะแนนสะสมตลอดห้วงการศึกษา เน้นการให้ทำรายงานเพื่อให้นักศึกษาวิชาทหารเรียนและค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนการฝึกภาคสนาม ควรปรับปรุงสถานที่ฝึกให้เหมาะสม

1.4 ปัจจัยสนับสนุนการฝึก พบว่า ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนอกจากจะมีกำลังรบที่เข้มแข็งแล้ว อาวุธยุทโธปกรณ์ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน ปัจจุบันมีค่อนข้างจำกัด ใส่วนของงบประมาณ หน่วยฝึกได้รับงบประมาณจำกัดไม่สอดคล้องกับจำนวนนักศึกษาที่มีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งปัญหาครูฝึกมีแทบทุกหน่วยฝึก เนื่องจากมีครูฝึกเกษียณอายุราชการจำนวนมาก

1.5 กิจกรรมเสริม พบว่า ทุกกิจกรรมมีความเหมาะสม เพราะเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักเสียสละเพื่อสังคม มีคุณธรรม เป็นพลเมืองที่ดี และไม่ยุ่งกับยาเสพติด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 ลดสัดส่วนเนื้อหาวิชาทหารในห้องเรียน เพิ่มวิชาทั่วไป เช่น ประวัติศาสตร์ การบรรเทาสาธารณภัย พร้อมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะโครงการ รด. จิตอาสา รด.จิตสีขาว จิตอาสาพระราชทาน เป็นต้น เน้นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำทางการทหาร พร้อมเพิ่มทักษะที่จำเป็น เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ เช่น โครงการ รด.จิตอาสา มีนักศึกษาวิชาทหารสนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก

2. แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 นโยบายการฝึกวิชาทหาร ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านนโยบายการฝึกวิชาในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบัน มีความรักชาติ นโยบายการฝึกภาคปกติและภาคสนาม ให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นคนดี มีจิตอาสา พร้อมอุทิศตนช่วยเหลือสังคม และนโยบายการฝึกสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามลำดับ

2.2 ด้านการดำเนินการ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สิทธิได้รับการแต่งตั้งยศ และสิทธิที่ยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือก

2.3 ด้านวิธีดำเนินการฝึก ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านวิธีดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ หลักสูตรการฝึกภาคปฏิบัติในแต่ละชั้นปี และห้วงระยะเวลาในการฝึก

2.4 ด้านปัจจัยสนับสนุน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านปัจจัยสนับสนุนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับประจำปี

2.5 ด้านกิจกรรมเสริม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านกิจกรรมเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โครงการ รด. จิตอาสา โครงการ รด.จิตอาสาต่อต้านยาเสพติด โครงการ รด. ต้นแบบนวัตกรรม และโครงการ รด. ไซเบอร์

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร อภิปรายได้ ดังนี้

1.1 นโยบายการฝึกวิชาทหาร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 21 ท่าน พบว่า กองทัพบกให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ได้ออกคำสั่งเป็นนโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ประจำปีการศึกษาเพื่อให้หน่วยฝึกวิชาทหารและหน่วยสนับสนุนการฝึกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ กองทัพจะต้องจัดเตรียมกำลังพลไว้ตั้งแต่ยามปกติ ความมั่นคงด้านการทหารเป็นเครื่องที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของกำลังของชาติ ความพร้อมรบ รัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่ ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2551, หน้า 13-14) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ภัยคุกคามรูปแบบเดิม (traditional security threats) ที่กระทำโดยรัฐต่อรัฐ ต่ออำนาจอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดนของรัฐซึ่งเป็นภัยคุกคามทางทหาร (military threats) ลดน้อยลง ในขณะที่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (non-traditional security threats) ปรากฏขึ้นทั้งมีแนวโน้มทวีความรุนแรง ซับซ้อน ละเอียดย่อน มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยภายในประเทศ กองทัพจึงต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภัยคุกคาม การรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งภัยคุกคามแบบดั้งเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กองทัพได้จัดทำยุทธศาสตร์ทหาร (military strategy) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การเตรียมกำลัง การวางกำลัง การใช้กำลัง และการประสานยุทธศาสตร์ โดยการเตรียมและการวางกำลังต้องดำเนินการทั้งในยามปกติและยามสงคราม (ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา, 2537, หน้า 10-13)

1.2 การดำเนินการ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 21 ท่าน พบว่า กองทัพบกได้กำหนดปฏิทินการดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ประจำปีการศึกษาทุกปี กำหนดห้วงการรับสมัครและรายงานตัว กำหนดวันเวลาสถานที่ในการรับสมัครทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อให้ทุกหน่วยฝึกยึดถือเป็นปฏิบัติ ปัจจุบันกองทัพได้นำระบบสารสนเทศมาสนับสนุนการรับสมัครของทุกหน่วยด้วยโปรแกรม (Nst Application) สอดคล้องกับ ภาวะเศรษฐกิจ (2552) ศึกษา เรื่อง การประเมินโครงการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร จังหวัดทหารบกสกลนคร พบว่า การรับสมัคร การรายงานตัวควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ส่วนคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับการฝึกวิชาทหาร ผู้สมัครต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ ต้องมีขนาดรอบตัว น้ำหนัก ส่วนสูง และต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายตามที่กองทัพบกกำหนด ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าอายุของผู้ที่เข้ารับการฝึกวิชาทหารซึ่งกำหนดไว้ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีนั้น เห็นว่าควรมีอายุ 18-19 ปี เพราะเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะและสภาพร่างกายที่พร้อมจะฝึกวิชา

ทหาร สอดคล้องกับ กฤตภาส โตจำเรียว (2558) ศึกษา เรื่อง แนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังพลสำรองของกองทัพ พบว่า ความพร้อมสมรรถภาพร่างกาย และวุฒิภาวะของนักศึกษาวิชาทหารยังไม่เหมาะสม ส่วนสิทธิของนักศึกษาวิชาทหาร พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาที่สมัครเข้ารับการฝึกมีวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจเพียงเพื่อไม่ต้องเข้ารับการเลือกเลื้อมีสิทธิได้ รับการแต่งตั้งยศเท่านั้น ทำให้กำลังพลสำรองไม่มีคุณภาพทัดเทียมกับทหารประจำการ สอดคล้องกับการศึกษาของดร.ณัฐ ยุทธวงศ์สุข (2555) ศึกษา เรื่อง การปฏิรูประบบกำลังสำรองของกองทัพไทย (รต.) ผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่า เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเป็นทหาร ควรสนับสนุนให้นักศึกษาวิชาทหารที่ต้องการรับราชการทหาร เช่น การเพิ่มคะแนนพิเศษในการสอบบรรจุและเปิดตำแหน่งอัตราบรรจุให้กำลังพลสำรอง เป็นต้น ส่วน กฤตภาส โตจำเรียว (2558) เสนอแนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารว่าควรได้รับการปรับปรุงในเรื่องของสิทธิประโยชน์ด้วยเช่นกัน

1.3 วิธิดำเนินการ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 21 ท่าน พบว่า หลักสูตรการฝึกอยู่ระหว่างการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ดร.ณัฐ ยุทธวงศ์สุข (2555) ศึกษา เรื่อง การปฏิรูประบบกำลังสำรองของกองทัพไทย (รต.) พบว่า หลักสูตรการฝึกกำลังพลสำรองยังไม่เหมาะสม ไม่เป็นมาตรฐานที่ใกล้เคียงกำลังประจำการ ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับกำลังประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดลฤดี วาสนานนท์ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพไทย พบว่า เนื้อหาวิชาทหารมีความเหมาะสมแต่อาจต้องปรับเนื้อหารายวิชาแต่ละชั้นปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคต ในปีการศึกษา 2562 กองทัพได้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปี 1-5 ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ลดเนื้อหาวิชาทหารในห้องเรียนจากเดิม ร้อยละ 70 ให้เหลือร้อยละ 55 และเพิ่มวิชาทั่วไปจากเดิมร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 45 เป็นวิชาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์ บทบาททหารกับความมั่นคง การปฐมพยาบาล การบรรเทาสาธารณภัย วิชาผู้นำ และจิตอาสา เน้นภาวะผู้นำ เพิ่มทักษะด้านภาษาอังกฤษ

1.4 ปัจจัยสนับสนุนการฝึก จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 21 ท่าน พบว่า ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนอกจากจะมีกำลังรบที่เข้มแข็งแล้ว อาวุธยุทโธปกรณ์ก็มีความสำคัญเช่นกัน ปัจจุบันอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกมีค่อนข้างจำกัด จึงควรจัดหาให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหารมีสมรรถนะ มีขีดความสามารถ และทันสมัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูเบศร์ ธรรมบุตร (2555) พบว่า หน่วยฝึกประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนกระสุนปืนสำหรับการฝึกยิง คเชนทร์ อาจคัมวงษ์ (2555) พบว่า อุปกรณ์เครื่องช่วยฝึกต่าง ๆ ควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้พร้อมอยู่เสมอ และสุภาพร อาศา (2558) ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 13 พบว่า ควรจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้พร้อมใช้งานเมื่อชำรุดควรส่งซ่อมทันที และจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องช่วยฝึกที่จำเป็นในส่วนงบประมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นว่า ปัจจุบันหน่วยฝึกได้รับงบประมาณจำกัดไม่สอดคล้องกับจำนวนนักศึกษาที่มีเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูเบศร์ ธรรมบุตร (2552) พบว่า งบประมาณที่ได้รับมีแนวโน้มลดลงทุกปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณที่ได้รับจำกัด ประกอบกับในแต่ละปีมีนักศึกษาสมัครเข้ารับการฝึกวิชาทหารเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สัดส่วนระหว่างงบประมาณกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหารไม่สอดคล้องกัน ในเรื่องของครูฝึก ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าปัญหาครูฝึกมีแทบทุกหน่วยฝึก สอดคล้องกับการศึกษาของ ดลฤดี วาสนานนท์ (2560) พบว่า เทคนิคการสอนของครูฝึกมีความเหมาะสม ทำการฝึกได้เรียบร้อยตามคำสั่งกองทัพไทย เนื่องจากมีครูฝึกเกษียณอายุราชการจำนวนมาก กองทัพควรจัดหาครูฝึกรุ่นใหม่ หรืออบรมครูฝึกเก่าให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในส่วนของอัตรากำลังต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในส่วนกองทัพบกและมณฑลทหารบกที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน การบรรจุครูฝึกเข้ามาทำหน้าที่ต้องพิจารณาคุณสมบัติให้เหมาะสม มีคุณภาพ และมีจิตวิทยาในการสอน

1.5 กิจกรรมเสริม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 21 ท่าน พบว่า กิจกรรมที่จัดมีความเหมาะสม เพราะเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักเสียสละเพื่อสังคม มีคุณธรรม เป็นพลเมืองที่ดี และไม่ยุ่งกับยาเสพติด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 ลดสัดส่วนเนื้อหาวิชาทหารในห้องเรียน เพิ่มวิชาทั่วไป เช่น ประวัติศาสตร์ การบรรเทาสาธารณภัย พร้อมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะโครงการ รด. จิตอาสา รด.จิตสีขาว จิตอาสาพระราชทาน เป็นต้น อีกทั้งยังเน้นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำทางการทหาร พร้อมเพิ่มทักษะที่จำเป็น เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยของระบบการผลิตกำลังพลสำรองทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการฝึก ด้านการดำเนินการ ด้านวิธีดำเนินการฝึก ด้านปัจจัยสนับสนุน และด้านกิจกรรมเสริม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากทั้งหมด เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิธีดำเนินการฝึก ด้านกิจกรรมเสริม ด้านการดำเนินการ ด้านนโยบายการฝึก และด้านปัจจัยสนับสนุน ตามลำดับ ปัจจัยทั้ง 5 ด้านนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านนโยบายการฝึก ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านนโยบายการฝึก ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบัน มีความรักชาติ นโยบายการฝึกภาคปกติและภาคสนาม ให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นคนดี มีจิตอาสา พร้อมอุทิศตนช่วยเหลือสังคม และนโยบายการฝึกสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ข้อที่มีความเหมาะสมเป็นลำดับที่หนึ่งที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนากำลังพลสำรอง ได้แก่ การให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบัน มีความรักชาติ สอดคล้องกับนโยบายการฝึกวิชาทหารเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ และความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งความรักและศรัทธาต่อกองทัพ เพื่อให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่กำลังพลสำรองคุณภาพของกองทัพ นอกจากนี้มีผลการศึกษาของ ภูเบศวร์ ธรรมบุตร (2552) ที่พบว่า นักศึกษาที่ผ่านการฝึกวิชาทหารแล้วส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในกองทัพ และคเชนทร์ อาจคุ้มวงศ์ (2555) พบว่า กองทัพต้องสร้างทัศนคติที่ดีของนักศึกษาวิชาทหารต่อการเข้ารับการฝึก และดลฤดี วาสนานนท์ (2560) พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่ผ่านการฝึกมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และกองทัพบกไทย

2.2 ด้านการดำเนินการ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านการดำเนินการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สิทธิได้รับการแต่งตั้งยศ และสิทธิที่ยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือก จะเห็นได้ว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สิทธิได้รับการแต่งตั้งยศ และสิทธิที่ยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือก แต่มีผลการศึกษาของ ดร.ณ ยุทธวงศ์สุข (2555) พบว่า ในเรื่องสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองยังขาดความชัดเจน และกฤตภาส โตจำเริญ (2558) พบว่า กองทัพควรปรับปรุงในเรื่องของสิทธิประโยชน์ของนักศึกษาวิชาทหาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่สมัครเข้ารับการฝึกวิชาทหารก็เพื่อได้รับสิทธิยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกเท่านั้น นักศึกษาไม่มีแรงจูงใจในการเข้ารับการฝึก ทำให้กำลังพลสำรองมีคุณภาพไม่ทัดเทียมกับทหารประจำการ

2.3 ด้านวิธีดำเนินการฝึก ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านวิธีดำเนินการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ หลักสูตรการฝึกภาคปกติในแต่ละ

ชั้นปี และห้วงระยะเวลาในการฝึก สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูเบศวร์ ธรรมบุตร (2552) พบว่า หลักสูตรการฝึกโดยรวมมีคุณภาพดีเป็นที่น่าพอใจ นักศึกษาที่ผ่านการฝึกตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปจะมีความรู้พื้นฐานในวิชาทหารเบื้องต้น มีความรู้ตามหลักสูตรและวิชาเฉพาะเหล่า แต่มีการศึกษาของ ดร็ณ ยุทธวงษ์สุข (2555) พบว่า หลักสูตรการฝึกกำลังพลสำรองไม่เหมาะสม ไม่เป็นมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับกำลังประจำการ ทำให้กำลังพลสำรองไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับกำลังประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกฤตภาส ไตรจำเริญ (2558) เสนอแนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารว่าควรปรับปรุงหลักสูตรการฝึกให้เหมาะสมกับปัจจุบัน ในขณะที่ ดลฤดี วาสนานนท์ (2560) พบว่า เนื้อหาวิชาทหารมีความเหมาะสมในระดับมาก แต่อาจต้องมีการปรับเนื้อหา รายวิชาของแต่ละชั้นปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคตมากขึ้น

2.4 ด้านปัจจัยสนับสนุน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านปัจจัยสนับสนุนการฝึกในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับประจำปี จะเห็นได้ว่าข้อที่มีความเหมาะสมเป็นลำดับที่หนึ่งที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนากำลังพลสำรอง ได้แก่ ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับประจำปี สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูเบศวร์ ธรรมบุตร (2552) ที่พบว่า การบริหารจัดการงบประมาณในการฝึกมีแนวโน้มลดลงทุกปี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าปัจจุบันหน่วยฝึกได้รับงบประมาณจำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ส่วนข้อที่เหมาะสมเป็นแนวทางในการพัฒนากำลังพลสำรองในลำดับที่สอง ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องช่วยฝึกที่มีคุณภาพ พร้อมใช้งาน และเพียงพอกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร แต่มีผลการศึกษาของ ภูเบศวร์ ธรรมบุตร (2555) พบว่า การฝึกนักศึกษาวิชาทหารยังขาดแคลนกระสุนปืนสำหรับการฝึกยิงซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกำลังพลสำรอง

2.5 กิจกรรมเสริม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร ด้านกิจกรรมเสริมในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โครงการ รด.จิตอาสา โครงการ รด.จิตอาสาต่อต้านยาเสพติด โครงการ รด. ต้นแบบนวัตกรรม และโครงการ รด. ไซเบอร์ จะเห็นได้ว่าข้อที่มีความเหมาะสมเป็นลำดับที่หนึ่งที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนากำลังพลสำรอง ได้แก่ โครงการ รด.จิตอาสา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า โครงการ รด.จิตอาสา เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จมีนักศึกษาวิชาทหารสนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก โครงการ รด. จิตอาสา มุ่งหวังเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นมวลชนของกองทัพ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานเพื่อสังคม พร้อมเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ โดยการใช้งาน รด.จิตอาสา ต้องปฏิบัติตามกรอบงาน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดหาทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ งานช่วยเหลือสังคม งานบรรเทาสาธารณภัย งานสร้างการรับรู้ และงานสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ซึ่งโครงการ รด.จิตอาสา นับว่ามีบทบาทต่อความมั่นคงของชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย

1.1 ปรับปรุงนโยบายการฝึกให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ และการศึกษาไทยยุค 4.0

1.2 จัดทำแผนการใช้กำลัง แผนการเตรียมกำลังที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ของกองทัพในทุกระดับหน่วย และจัดทำแผนระดับชาติเพื่อบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีศักยภาพและมีความพร้อมด้านการฝึกและยุทธโประกรณ์เครื่องช่วยฝึก

1.3 ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ในเรื่องของสิทธิประโยชน์ กำหนดจำนวน นักศึกษาวิชาทหารในแต่ละปีให้สอดคล้องกับความต้องการของกองทัพ และทำการฝึกอบรมทบทวนรอบ 2 ปี เพื่อให้กำลังพลสำรองมีคุณภาพทัดเทียมทหารประจำการ

1.4 ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกทุกชั้นปีให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ลดเนื้อหาด้านวิชาการ ทหาร เน้นหลักสูตรที่เน้นความเป็นผู้นำทางการทหาร การทำประโยชน์เพื่อสังคม การเป็นจิตอาสา การ บรรเทาสาธารณภัย และพลเมืองที่ดีของสังคมเพื่อความมั่นคงภายในประเทศ

1.5 กิจกรรมเสริมสำหรับนักศึกษาวิชาทหารสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เป็นเยาวชน ต้นแบบของกองทัพ และปรับชุดความคิด (mind set) ของกำลังพลให้สอดคล้องกับความมั่นคงของชาติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบกำลังพลสำรองของไทยทั้ง 5 ระบบงาน ได้แก่ ระบบการผลิตกำลังสำรอง ระบบการควบคุมกำลังสำรอง ระบบการบรรจุและการใช้กำลังพลสำรอง ระบบการฝึกศึกษากำลังพลสำรอง และ ระบบการเรียกพลหรือระดมพล

2.2 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างเครือข่ายกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพไทยให้ ครอบคลุมในทุกพื้นที่และพร้อมให้การสนับสนุนกองทัพและรัฐบาล

2.3 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการใช้กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารใน มิติความมั่นคง ของหน่วยงานต่างๆ

2.4 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลบัญชีบรรจุ กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร

เอกสารอ้างอิง

กองทัพบก, หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. (2560). *สรุปแผนแม่บทการพัฒนาระบบกำลังสำรองของ ทบ. ปี 2555-2559*. กรุงเทพมหานคร.

กฤตภาส โตจำเริญ. (2558). *แนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังพลสำรองของกองทัพ*.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

คเชนทร์ อาจคุ้มวงศ์. (2555). *การพัฒนาระบบการฝึกวิชาทหารของนักศึกษาวิชาทหาร*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก.

ณัฐพนธ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2560). *คู่มือยุทธศาสตร์กองทัพบก*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักนิยมและ ยุทธศาสตร์, กรมยุทธศึกษาทหารบก.

ณัฐพงศ์ บัวทอง. (2558). *การพัฒนาระบบควบคุมการฝึกของศูนย์ฝึกทางยุทธวิธีกองทัพบก*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร.

ดรัณ ยุทธวงษ์สุข. (2555). *การปฏิรูประบบกำลังสำรองของกองทัพบกไทย (รด.)*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ดลฤดี วาสนานนท์. (2560). *ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพบกไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิมิตร ผ่องจิตร. (2555). ยุทธศาสตร์. ใน *เอกสารประกอบการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*. นครนายก.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2551). *กองทัพไทยกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ Non-Traditional Threats*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ. (2555). การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- ภูเบศวร์ ธรรมบุตร. (2552). การประเมินโครงการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร จังหวัดทหารบกสกลนคร ค่ายกฤษณ์สีวะรา อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนวดี ตั้งตรงหลัทย และคณะ. (2560). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา. (2557). ยุทธศาสตร์ทหาร & ยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ military strategy & operational strategy. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 6(1), 10-31.
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. (2561). วิวัฒนาการทางยุทธศาสตร์กับหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสาร NDC Security Review, 1, 1-30.
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. (2561). ราชกิจจานุเบกษา, 135(82 ก), หน้า 1-74.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2562. จาก https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.
- สิทธิชัย คัดตะพันธ์. (2558). แนวทางการพัฒนางานการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 13. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร.
- สุภาพร อาศ. (2558). แนวทางการพัฒนาการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 13. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ความมั่นคงศึกษา), โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2537). ค.ศ. 2000: ยุทธศาสตร์โลกหลังสงครามเย็น. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Hart, B. H. L. (1967). *Strategy*. London: Faber.